

Guvernarea aristocratică

Istoria veche a formelor de guvernare ateniene se aseamănă cu aceea a multor state grecești prin faptul general că monarhia, supusă mai multor restricții, lasă locul aristocrației. Detaliile tranziției sunt totuși speciale și republica pare să fi apărut extrem de devreme. Num ele tradiționale ale regilor din Atica care i-au urmat eroului Tezeu sunt desigur, în unele cazuri sau chiar în majoritatea cazurilor, fictive, cel mai vestit fiind Codros Neleidul, despre care se spune că s-ar fi sacrificat pentru a-și salva țara în timpul unui atac al unor invadatori din Pelopones.

Atenienii spuneau că au abolit monarhia la moartea lui Codros deoarece el era prea bun pentru a avea un succesor - o răsturnare curioasă a cauzelor obișnuite ale unei astfel de revoluții. Această poveste este totuși o invenție târzie. Prima limitare a puterii regale realizată de aristocrație a fost instituirea unui polemarchos sau comandant militar. Comanda supremă a armatei, care aparținuse regelui, i-a fost transferată lui, care era ales dintre aristocrați și de către ei. Următorul pas pare să fi fost răsturnarea casei regale de către puternica familie a Medontizilor.

Medontizii nu au preluat ei înșiși titlul regal, dar nici nu l-au abolit. Ei au creat funcția de archon sau regent, și această funcție a uzurpat cele mai importante funcții ale regelui. Acastos Medontidul a fost primul regent. Știm că a fost o persoană istorică deoarece arhonții din epocile următoare promiteau întotdeauna că-și vor respecta jurământul, la fel ca Acastos. El a deținut funcția pe viață și succesorii săi la fel. Astfel, Medontizii se asemănau cu regii, chiar dacă nu purtau numele de rege. Ei se apropiau însă de monarhie și într-un alt mod: fiecare regent era ales de comunitate, numai că această comunitate era obligată să aleagă un Medontid.

Regența, care a devenit dintr-o funcție pe viață una de zece ani. Această reformă pare să fi fost efectuată pe la mijlocul secolului al VII-lea. Nu este sigur în ce moment Medontizii au fost lipsiți de prerogativele lor, regența devenind accesibilă tuturor nobililor. Următorul pas ne poartă pe un teren si mai solid. Regența a devenit o funcție anuală si, din acest moment pare să se fi păstrat o listă oficială a arhonților.

Intre timp, au mai existat regi la Atena.

Medontizii îi lipsiseră pe regi de puterea lor regală, dar nu-i eliminaseră cu totul. Aveau să mai existe regi la Atena chiar până la sfârșitul democrației ateniene. Pare probabil ca, așa cum sugerează unele analogii istorice, Medontizii să fi permis unei umbre a monarhiei să rămână în posesia vechilor case regale astfel încât pentru o vreme să fi existat regi pe viață alături de regenții pe viață. Probabil că monarhia nu a fost degradată încă de la început, ajungând la stadiul unei funcții anuale, obținute în urma alegerilor.

Asta a devenit ea, însă în cele din urmă. Titlul rămăsese, chiar dacă puterea dispăruse de mult. Întreaga dezvoltare a formelor de organizare este nesigură deoarece se bazează pe tradiție și este extrem de greu să judecăm valorile pe aceasta baza. Oricare ar fi fost însă detaliile dezvoltării, trebuie să observăm două fapte importante. Unul este că decăderea monarhiei, care nu implică și abolirea titlului de rege, a survenit la Atena într-o perioadă anterioară celei în care s-a petrecut ea la nivelul întregii Grecii. Altul este că Medontizii nu erau regi, ci arhonți - conducătorii aristocrației. Organizarea statului atenian se baza pe cele patru triburi ioniene, care exista și în statele grecești din est, de origine ioniană, și provenea din vechime, din perioada invaziei doriene. Numele mai ciudate ale acestor triburi - geleontes, argadeis, aikicoreis și hopletes - par să provină din cultul anumitor zeități; de exemplu, geleontes provenea de la Zeus Geleon. Totuși, sensurile inițiale ale numelor se pierduseră complet și triburile au fost afiliate lui Apollo Patroos, un Apollo patem, din care pretindeau că provin toți ateniinii.

Putem cunoaște organizarea de clan din Atena mai bine decât în alte părți. Familiile din fiecare clan proveneau dintr-un strămoș comun și erau numite din acest motiv homogalaktes, „frați de lapte”, provenind din aceleași /nzi/ne. iar majoritatea numelor de clan sunt patronime. Cultul strămoșului comun era principalul scop al societății. Toate clanurile pihtrau cultul lui Zeus Herkeim și al lui Apollo Patroob, dar multe dintre ele aveau legături și cu alte culte publice. Fiecare avea o administrație regulată și funcționari conduși de un „archon”. Doar membrii familiilor aristocratice aparțineau acestor clanuri, dar celelalte clase, țăranii și meșteșugarii, formau organizații similare, care nu se bazau pe cultul unui strămoș comun, deoarece acesta nu putea fi găsit, ci al unei zeități pe care o alegeau. Membrii acestor organizații se numeau orgeones. Această inovație anunță creșterea importanței politice a claselor inferioare. Așa-numitele phratrici, frățiile, compuse din familii ale căror pământuri se învecinau, îi uneau pe membrii lor în cultul lui Zeus Phratrios și

al Athenei Phratia. În perioada de început, doar membrii clanurilor aparțineau fratriilor, dar și aici a avut loc o schimbare în secolul al VII-lea și au început să fie admiși și orgeones. Organizația este acum utilizată în scopul realizării unor recensăminte.

Fiecare copil ai cărui părinți erau cetățeni trebuia admis într-o fratrie, și dacă acest ritual era neglijat copilul era considerat nelegitim. Trebuie notat aici că a fi nelegitim la Atena nu însemna o privare de drepturile politice, dar individul nu putea pretinde, conform drepturilor sale obținute de la naștere, moștenirea tatălui său.

Mult mai târziu, istoricii formelor de organizare ateniene au afirmat că aceste clanuri erau subdiviziuni artificiale ale fratriilor. Ei spuneau că fiecare trib era împărțit în trei fratrii și fiecare fratrie în 30 de clanuri. Se adăuga chiar că fiecare clan cuprindea 30 de oameni. Această schemă artificială ar putea fi adevărată în ce privește legătura între frăție și trib, dar nu este adevărată în ce privește clanul și este respinsă de faptul că triburile erau formate și din alte persoane, nu numai din membri ai clanului.